

maar separatisme¹⁹⁾ als wij ons onttrokken aan de Geref. Kerk of Kerken²⁰⁾

Dit is, in groote trekken, de houding van prof. Lindeboom geweest.

E. D. KRAAN.

¹⁹⁾ Deze spatieering is van mij E. D. K.
²⁰⁾ i.a.p., blz. 17.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Incidenteele samenwerking.

De vraag over samenwerking is onder ons in de laatste tijden met bijzondere klem aan de orde gesteld. Door allerlei omstandigheden. De aanleiding is vermoedelijk wel geweest, althans in sterke mate, de bekende geschiedenis van het ter ziele gegane Deventer kwartel.

En op de Synode van Middelburg is deze kwestie van alle kanten bekeken.

Van verschillende zijden is de aangenomen houding gezien. Reeds voor de Synode samenkwam, is een brochure verschenen van den heer Bruins, die een warm pleidooi deed hooren voor zoo breed en intensief mogelijke samenwerking.

Niet daarover wil ik het hebben; in de pers is hierover in den breede gediscussieerd. Maar de heer Bruins heeft ook mij in het debat betrokken door gewag te maken in zijn brochure van den arbeid onder de te werk gestelde werklozen in de Rijkswerkverschaffingen.

Over deze kwestie wil ik daarom een woord zeggen.

De heer Bruins wil bewijzen, dat deze arbeid Evangelisatie is en op grond daarvan mij beschuldigen van inconsequentie; omdat ik vroeger in dit blad schreef dat permanente samenwerking niet mogelijk is, terwijl ik dat hier toch wel doe.

In antwoord daarop een dubbele opmerking. In de eerste plaats is het hier bedoelde werk niet te vereenzelvigen met Evangelisatie. Het wordt verricht onder menschen van Protestantischen huize, waarvan een bepaald, en een groeiend deel, behoort tot wat ik moge noemen: de orthodoxen; waarvan zelfs velen lid zijn van een Gereformeerde Kerk. Maar daardoor is dan ook bepaald, dat deze arbeid met Evangelisatie niet mag worden vereenzelvigd.

Ja, het evangeliseert óók; o, zonder twijfel; maar is er één tak van Christelijken arbeid, in het publiek verricht, die niet evangeliseert? Kunnen we ooit in het openbaar, voor het oog der „wereld“ iets doen voor het Koninkrijk Gods, dat niet evangeliseert?

En toch, dat noemen we géén Evangelisatie. Dat is niet de Evangelisatie, waarvoor onze Kerken het spoor hebben getrokken en waarover de Synode van Middelburg een besluit genomen heeft.

De Evangelisatie, waarover het gaat, waarvoor de lijnen getrokken zijn, is de arbeid aan de van God en Zijn Woord en Zijn Kerk vervreemden, om hun te prediken het Evangelie. Alle andere arbeid, die wel óók evangeliseert, maar zich tot het hierboven gezegde niet bepaalt, is niet, wat wij Evangelisatie noemen en waarover het gaat.

De heer Bruins mag niet zeggen, dat wij principiëel nooit een scheidslijn kunnen trekken — want dat is niet geheel juist. Iets anders gezegd, zou het juist zijn: praktisch kunnen we heel vaak de scheidslijn niet trekken; volkomen eens.

Maar, de praktijk bepaalt niet, wat het principieel zal zijn. En niet de praktijk maakt uit, wat Evangelisatie is, maar het principieel. Het principieel heeft onder ons volkomen zekerheid; d.w.z. de vraag, wat Evangelisatie is; zie boven. De praktijk wijst aan, dat behalve dien speciaal arbeid der Evangelisatie er ook nog evangeliseerend wordt gewerkt op allerlei andere manier, doordat praktisch niet steeds de scheidslijnen te trekken zijn; wie deelt nu als Christen zijn leven in hokjes in; wie waakt nu angstvallig, om alleen, wanneer hij het bepaalde gebied der Evangelisatie betreedt, te laten zien en hooren aan anderen, aan verlorenen, wat het Evangelie der genade is?

Maar wanneer iemand dan iets doet, waarbij hij óók evangeliseert, dan doet hij daarom nog niet 't werk der Evangelisatie, die van de Kerk uit moet gaan!

Of anders zou men de stelling moeten aandurven, dat de Kerk al dien arbeid op zich moet nemen, krachtens het principieel. Dan zou, ik wil één voorbeeld noemen, de Kerk aan zich moeten trekken de Christelijke krankzinnigen-verzorging, omdat daar óók wordt geëvangeliëerd; en de Gereformeerde Ziekenhuizen, omdat daar eveneens wordt geëvangeliëerd; de Christelijke pers; de Christelijke school, enzovoort.

De fout, die de heer Bruins maakt, is deze, dat hij niet voldoende heeft onderscheiden tusschen de Evangelisatie, die niets anders doet, dan opzettelijk evangeliseeren (dat is arbeid van de Kerk; ik geloof niet, dat permanente samenwerking daarin mogelijk is, zelfs niet tusschen Christenen van precies dezelfde belijdenis) — en allerlei Christelijken arbeid, die dat engere doel niet heeft, maar

die door haar praktijk onophoudelijk óók evangeliseert. Dat is arbeid, die de Kerk als instituut onmogelijk kan doen, wil ze niet Roomsche worden en heel het Christelijke leven trekken in haar invloedssfeer en onder haar directe leiding.

Voor wat dezen arbeid betreft, moet ik echter nog een tweede opmerking maken.

De heer Bruins neme me niet kwalijk, wanneer ik zeg, dat hij ook op een tweede manier het geheel bijzondere van den arbeid onder de werklozen niet in het oog gehouden heeft.

Er zijn een groot aantal werklozen, in de Rijkswerkverschaffing te werk gesteld. Vogels van diverse pluimage. Gereformeerden, orthodoxe Hervormden, Chr. Gereformeerden, enz. En verder een zeer groot getal ongeloofigen en verdoolden.

Daaronder zal nu worden gearbeid. Door wie? Zouden dus, wanneer Gereformeerden als ik de lijnen precies hadden willen trekken, de Gereformeerde Kerken in de buurt, dus b.v. in Steenwijk, Almelo, Geesteren-Gelselaar, enz. eens hebben moeten besluiten, den arbeid ter hand te nemen, en er iemand op uit moeten zenden, om onder die menschen te brengen het Evangelie?

Zou b.v. de Kerk van Deventer een dienaar des Woords hebben moeten aanwijzen voor dien arbeid?

Maar misschien is het bekend, dat een dergelijke wijze van doen op een volkomen mislukking zou zijn uitgelopen.

Want, niet te vergeten: in de kampen der te werk gestelden staan we op Regeeringsterrein. Niemand, die zonder verlof van de Overheid zelfs het terrein betreden mag.

En de Regeering zou aan de Gereformeerde Kerk van Deventer geen verlof hebben gegeven voor het werk. Want de Regeering zelf heeft, toen deze arbeid in het zicht kwam, iets gedaan. Ze heeft bevorderd, dat de geestelijke verzorging van de Protestantische arbeiders werd ter hand genomen, en de twee daarvoor benoemde werkers werden gesalarieerd. Dat werk moest door één Protestantisch-Christelijk Comité worden ter hand genomen.

Hier bleef er dus geen keuze overig. De vraag, of de Kerken het zouden doen alleen, of dat ze met anderen zouden samenwerken, gelijk het nu is, kwam niet ter sprake.

Die kunnen we wel bespreken, als we staan op terrein, waar ieder vrij is en dat dus in zekeren zin aan ieder toebehoort, althans voor ieder toegankelijk is; maar waar we op regeeringsterrein staan, is de zaak geheel anders. Daar heeft de Regeering het recht, en niet de Kerk.

Zoo wel formeel, wat de organisatie en haar totstandkoming, als wat het karakter van den arbeid zelf betreft, heeft de heer Bruins de dingen niet goed gezien in zijn brochure, die van groote liefde voor het samengaan van Christenen getuigenis aflegt.

Maar — men kan ook warm voor iets gevoelen, en toch de plank mislaan.

C. B.

PERSCHOUWT

Ds Hilbers en „De Wekker“.

Indertijd heeft „De Wekker“ (redacteur S. te A.) getracht, tusschen „De Heraut“ en „De Reformatie“ een tegenstelling te helpen creëren inzake de kerk, en de pluriformiteit, en de vraag, of het aantal „ware kerken“ te vermeerderen viel naar het welgevallen des ooghebbers. „De Wekker“ vond toen, dat er toch maar heel wat ware kerken waren; ik merkte op, dat dat blad het nu wel zoo zei, naar de gelegenheid des oogenblik, maar dat het blad zelf, en de Apeldoornsche school, en de curator Hilbers het allerminst heusch ernstig zóo bedoelden.

Thans schrijft in de „Chr. Geref. Kerkbode van Groningen en omstreken“ Ds A. H. Hilbers, curator van Apeldoorn, in een aankondiging van Dr B. Wielenga's boekje over „De Reformatie van '34“:

Dat H. de Cock van de Herv. Kerk zich afscheidde, omdat zij naar Art. 28 en 29 de valsche Kerk was, is door de Doleantie-mannen nooit aanvaard, maar toch de eenige confessioneele grond voor afscheiding. De Geref. Belijdenis kent niet een, of twee, of drie methodes van kerkreformatie, maar slechts één, n.l. die der Afscheiding, om daardoor weder te keeren tot de zuivere kerk. Maar hier voelt men, dat de schrijver verkeert in een Gereformeerde Kerk met twee stroomingen; n.l. die der Afscheiding en Doleantie. Beide wil men volle rechten toekennen, ofschoon dit niet gaat.

Een poosje later wordt gezegd, dat de „Christelijke Gereformeerden“

het beginsel der Afscheiding als het eenig juiste beoordeelen naar de Geref. Belijdenis.

Ik zeg natuurlijk volstrekt niet, dat ik het met dezen schrijver eens ben. Ik zeg alleen maar, dat dit de oude

Chr. Geref. klanken zijn, en dat „De Wekker“ daarmee in strijd kwam, zonder dat serieus te willen volhouden.

De reactie der Gereformeerde pers op Prof. Visschers geschrift.

Prof. Dr H. Visscher blijkt eenigermate kennis te hebben genomen van de antwoorden, die de Gereformeerde pers op zijn zoogenaamde critiek hooren liet. Zakelijk bescheid ontbreekt ook nu, slechts herhaalt hij zijn acte van zitting-neming in den Stoel des Patroons des Eenvoudigen Gereformeerden Volks. Hij fantaseert, dat Dr Kaajan „blijkbaar innerlijk genot“ „smaakte bij het „spulen“ der godvreezende, oud-Gereformeerde, eenvoudige menschen“, welk oud-Gereformeerde volk door Dr Kaajan „gesmaad“ heet. Ieder, die niet blind is, weet, dat dit onwaar is. Dr Kaajan heeft niet het volk gesmaad, maar bepaalde ondeugden van een heel klein quantum van dat volk geweigerd normgevend te noemen, en aan de eigenwijsheid het recht ontzegd, altijd maar te doen, alsof zij goddelijke genadegift, alsof zij hogere wijsheid was.

Het is goed, de stem van een van Prof. Visschers oud-leerlingen te hooren, Ds Couvée. Deze schrijft in zijn „Mededeelingen“:

Hij noemt de geheele Synode en haar geest als van „grenzeloze oppervlakkigheid“. Hoe oppervlakkig is dit oordeel! Wij verstaan niet, hoe een kundig man als onze geachte oud-Leermeester zóo weinig objectief oordeelt en zich dermate opwindt, dat hij, zijn naam voegend in het weinig benijdenswaardig gezelschap van Ds Kersten, der geheele Synode aanwrijft, wat hoogstens blijft voor rekening van één der sprekers. „Grenzeloos oppervlakkig“. Het woord is aan Professor Visschers pen niet vreemd. Hij leze zelf eens na zijn „Tijd rijpt“, waarin hij ook al „grenzeloze oppervlakkigheid“ meent op te merken „bij hen, van wie men krachtens hunne ontwikkeling althans voorzichtigheid mocht verwachten“. „Wie van zekere groep verschilt, wordt fluks van een ketterisch etiket voorzien, den volke voorgesteld.“ „Geen wonder, dat zulke groote en vrome woorden inslaan.“ Ach, wat groote en wat vrome woorden en wat etiketten gebruikt hij zelf thans tegen wie hem het naast staat! Waarom? Waarom? Omdat hij persoonlijk geprikkeld is tegen dezen of genen Gereformeerde? Staak toch eens dat klein gedoe en word weer groot, zooals gij groot waart in het zien en stellen van de dingen in uw boekwerk en op college. Iemand, die de „Groene Amsterdammer“ en nog wel andere „uit de revolutie stammende“ bladen bezigt als spreekgestoelte tegen eigen broederschap, moest den volke van de Veluwe door Gods Geest bezielde liederen niet voorstellen als „stammend uit de dagen der revolutie“. De malle bundel moge van 1865 zijn. De Hoogleeraar Visscher is toch nog gewoon naar de bron te gaan en kan het weten, dat menig lied uit dien bundel, bijv. Luthers zegezing, stamt uit den jare 1530 en andere aanbevolen liederen stammen van den contra-revolutionnaire Da Costa. Wat kunnen voortreffelijke liederen helpen, dat zij in dien dwazen bundel opgenomen zijn? Of zijn de colleges van den Hoogleeraar Visscher dáárom reeds verwerpelijk, omdat zij „ingebundeld“ zijn in de uit de revolutie stammende saamstelling der Theol. faculteit? Of is soms elk Schriftgedeelte, dat hier of daar werd opgenomen in een of ander mengelwerk tusschen woorden van Buddha of Confucius, daarom voortaan ook onbruikbaar? — De Professoren Visscher en Schilder moesten elkaar niet meer „meneer“ noemen en ook niet uitzoeken, wie het eerst daarmee begonnen is. Laten ze beiden „broederen“ en Prof. Visscher op Schilders argumenten zakelijk ingaan. Daarmee wordt de waarheid meer gediend dan nu op deze onverklikkelijke wijze.

„Uitzoeken“, wie het eerst begonnen is, lijkt me monnikenwerk. Want ik heb Prof. Dr H. Visscher nog nooit zoo genoemd, zooals Ds Couvée per abuis van mij beweert: Ds Couvée vergist zich.

Vervolgens geven we het woord aan Ds S. Datema („Soester Kerkbode“):

Dan moge de hoogleeraar Visscher spreken van grenzeloze oppervlakkigheid, en weet ik het wat voor moois en liefelijks en fraais al meer, maar wij leggen dat farizeeische gebed gewoon naast ons neer, en slaan de hand aan den ploeg, en gaan voort in historische lijn.

Ds Heij schrijft in „Zeeuwsche Kerkbode“, ziende op de besprekingen ter Synode, over de kerkelijke eenheid en de opwekking daartoe:

In de bespreking werd er op gewezen, dat het wel eenig bezwaar heeft een publiek getuigenis te doen uitgaan. Zoo licht wordt de bedoeling er van misverstaan en ziet men daarin een uiting van hoogmoed en van zelfgenoegzaamheid.

Dat dit bezwaar niet uit de lucht gegrepen was, werd bewezen door wat Prof. H. Visscher over de Synode schreef in het „Gereformeed Weekblad“, en dat — te onvoorzichtiger ure — door „De Standaard“ werd overgenomen en alzoo algemeen verbreid.

Dat getuigenis qualificeert hij als een soort apostolisch schrijven om het daarmee te disqualificeeren als uit hoogmoed geboren. De hoogleeraar schijnt uit te gaan van de gedachte, dat alleen apostelen mogen vermanen. Maar als die apostelen vermanen: „vermaant elkander (1 Thessal. 5:11) en „laat ons op elkander acht nemen, tot opscherping der liefde en der goede werken“ (Hebr. 10:24), dan is er alleen gehoorzaamheid aan dat apostolisch woord, wanneer gedacht wordt aan dat vermanen van elkander.

Op de Synode werd dan ook uitgesproken, dat zul-

een getuigenis schijn van dan ook t

Even later

Het eind hierboven, tuigenis t. Echter d en insinue en vrome aan beree getuigenis de gehoort lijk eischt Visscher. — fantase de geestel Kerken z grond.

„Kralingsc

Als hij geestelijke titelt als vraagt ge merken v eenheid v het Hooge hannes 12

We schi Gereforme het is er goed, we overtoov wordt gev Gods heil zulke uits vormde l slagen va in dit jaa onbevooro z'n minst

„Dordtsch

Ook is l over de S streken.

Het is Kerk behi predikt, g zoo over

Er ligt kunnen s politiek saamwerk stelling kleur z op belust en alleen

„Amsterd

Wij ga klaren al strijd is hier moet gebod.

We zullen

Ds J. L.

het adres

Voor a vast, dat Gezangen mag wor zangen“, gehandha Tegen bezwaar: matische Men wi del op on

Dogmaal scheiden de inhoud Tegen een van De invi niet één van God

Ds Schou kwestie, in eerst moet scheidingen

In „De Wisse, het

Pas op taliteit. f font van keerde n En wat kan dit eigen ge we, maar filosoof soonlijk het comp al niet Het ber manieren